

Granskning av arbetet med trygghet och mot kränkande behandling i skolan

Rapport

Arvika kommun

KPMG AB

2023-12-11

Antal sidor 21

Arvika kommun

Granskning av arbetet med trygghet och mot kränkande behandling i skolan

2023-12-11

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	2
2	Bakgrund	4
2.1	Syfte, revisionsfrågor och avgränsning	4
2.2	Revisionskriterier	5
2.3	Metod	5
3	Om trygghet och kränkande behandling	6
4	Resultat av granskningen	7
4.1	Skolinspektionens enkät avseende trygghet och kränkningar	7
4.2	Antalet anmälningar till huvudman	9
4.3	Organisation, rutiner och uppföljning	10
4.4	Personalens kunskap om författningarnas innebörd	13
4.5	Främjande och förebyggande arbete	15
4.6	Systematiskt kvalitetsarbete	18
5	Samlad bedömning och rekommendationer	20

1 Sammanfattning

KPMG har av Arvika kommuns revisorer fått i uppdrag att granska arbetet med trygghet och mot kränkande behandling i skolan. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2023.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om kommunstyrelsen bedriver ett ändamålsenligt¹ arbete för att motverka kränkande behandling och för att säkerställa en miljö som präglas av trygghet.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att kommunstyrelsen i allt väsentligt bedriver ett ändamålsenligt arbete för att motverka kränkande behandling och för att säkerställa en miljö som präglas av trygghet.

Det finns inom kommunstyrelsens verksamhet rutiner som styr arbetet mot kränkande behandling. Sedan augusti 2023 finns i kommunen ett gemensamt digitalt system för att anmäla, utreda, åtgärda samt följa upp misstänkta fall av kränkande behandling.

Huvudmannen verkar genom rektor för att den pedagogiska personalen känner till, uppdateras på och fullgör de skyldigheter som lagen föreskriver. Det saknas rutiner för hur all personal som arbetar inom skolan ska informeras om och hållas uppdaterade på sina skyldigheter enligt skollag och diskrimineringslag.

Huvudmannen följer inte upp och analyserar kränkingsanmälningarna på en övergripande nivå och får därigenom inte ta del av viktigt underlag för beslut om åtgärder av främjande och förebyggande karaktär.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi kommunstyrelsen att:

- säkerställa att anmälan till rektor respektive huvudman alltid görs när en elev anser sig ha blivit kränkt (6 kap. 10 § Skoll).
- tillse att all personal, d v s även icke pedagogisk personal såsom fastighetsskötare, vaktmästare och lokalvårdare, inom grundskolan "har

¹ Med ändamålsenligt menas att nämnden bedriver sin verksamhet i enlighet med de lagar, föreskrifter och regler som gäller för verksamheten samt i enlighet med kommunfullmäktiges mål och riktlinjer. De lagar, specifika lagrum och andra styrdokument som avses i denna granskning har redovisats ovan under rubriken revisionskriterier.

Arvika kommun

Granskning av arbetet med trygghet och mot kränkande behandling i skolan

2023-12-11

nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet” och att de ”fullgör de skyldigheter” som åvilar dem enligt lag. (2 kap. 34 § 2 st. och 6 kap. § 5 SkoL). Det kan exempelvis säkerställas genom regelbunden utbildning och diskussioner vid arbetsplatsträffar.

- utveckla kvalitetsarbetet på huvudmannanivå vad gäller aggregerad uppföljning av kränkande behandling, trakasserier och diskriminering (4 kap 5-6 §§ SkoL och 3 kap. 20 § DiskrL). Detta för att t. ex. skapa underlag för eventuella beslut om åtgärder av främjande och förebyggande karaktär.

2 Bakgrund

Vi har av Arvika kommuns revisorer fått i uppdrag att granska arbetet med trygghet och mot kränkande behandling i skolan. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2023.

Skollagen ställer höga krav på att skolhuvudmannen motverkar kränkande behandling både vad planering, aktiva åtgärder och uppföljning beträffar. Alla elever i skolan ska också tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero

Arvika kommuns revisorer konstaterar utifrån sin riskbedömning att det är angeläget att följa upp arbetet mot kränkande behandling i skolan för att säkerställa att alla elever tillförsäkras en skolmiljö präglad av trygghet och studiero utan kränkande behandling.

2.1 Syfte, revisionsfrågor och avgränsning

Det övergripande syftet med granskningen har varit att bedöma om kommunstyrelsen bedriver ett ändamålsenligt² arbete för att motverka kränkande behandling och för att säkerställa en miljö som präglas av trygghet.

Granskningen har omfattat följande revisionsfrågor:

- Har huvudmannen rutiner för att upptäcka, anmäla, utreda, dokumentera, åtgärda samt följa upp kränkande behandling?
- Görs anmälan till rektor respektive huvudman i alla fall då en elev anser sig har blivit utsatt för kränkande behandling?
- Säkerställer huvudmannen att personalen känner till, uppdateras på och fullgör de skyldigheter som lagen föreskriver? Med personalen avses i lagen inte bara lärare utan alla anställda inom verksamheten såsom servicepersonal, skolassistenter med flera.
- Bedrivs ett främjande och förebyggande arbete för att motverka kränkande behandling och säkerställa en trygg skolmiljö?

² Med ändamålsenligt menas att nämnden bedriver sin verksamhet i enlighet med de lagar, föreskrifter och regler som gäller för verksamheten samt i enlighet med kommunfullmäktiges mål och riktlinjer. De lagar, specifika lagrum och andra styrdokument som avses i denna granskning har redovisats ovan under rubriken revisionskriterier.

Arvika kommun

Granskning av arbetet med trygghet och mot kränkande behandling i skolan

2023-12-11

- Bedriver huvudmannen ett systematiskt kvalitetsarbete inom området kränkande behandling och trygghet?

Granskningen avser kommunstyrelsen och omfattar grundskolan.

2.2 Revisionskriterier

I granskningen utgörs revisionskriterierna av:

- kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §,
- skollagen (2010:800) 5 kap. 3 § och 6 kap. 5-10 §§,
- tillämpbara interna regelverk, policyer och beslut.

2.3 Metod

Granskningen har genomförts genom studier av Skolinspektionens skolenkät och kommunens interna dokument. Intervjuer har genomförts med presidiet för utskottet för lärande och stöd, skolchef, grundskolechef, urval av rektorer och lärare samt representanter från elevhälsan.

Rapporten är faktakontrollerad av ordförande för utskottet lärande och stöd samt skolchef och grundskolechef.

3 Om trygghet och kränkande behandling

Om trygghet och studiero regleras i skollagens 5 kapitel. ”Alla elever ska tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero.”

”Huvudmannen ska säkerställa att det på skolenheten bedrivs ett förebyggande arbete som syftar till att skapa trygghet och studiero.”

I skollagens 6 kapitel regleras ”åtgärder mot kränkande behandling” inom utbildning.

Kränkande behandling definieras i skollagen 6 kap. 3 § som ”ett uppträdande som utan att vara diskriminering... kränker ett barns eller elevs värdighet”. Vad som gäller diskriminering regleras i diskrimineringslagen.

Enligt skollagens 2 kap. 34 § 2 st. ska huvudmannen tillse att ”personal vid förskole- och skolenheterna har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet”. När det gäller åtgärder mot kränkande behandling påtalas ytterligare ”att personalen fullgör de skyldigheter som anges i detta kapitel, när den handlar i tjänsten eller inom ramen för uppdraget”. (6 kap. 5 § Skoll).

Skollagen ställer krav på att huvudmannen ska:

- bedriva ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling (6 kap. 6 §§ Skoll),
- tillse att åtgärder genomförs ”för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling” (6 kap. 7 §§ Skoll),
- tillse att det årligen upprättas en plan mot kränkande behandling (6 kap. 8 §§ Skoll),
- ”skyndsamt utreda omständigheterna kring ... uppgivna kränkningar” och
- vidta åtgärder som krävs ”för att förhindra kränkande behandling i framtiden”. (6 kap. 10 § Skoll)

I arbetet mot kränkande behandling och trakasserier är det viktigt att barnens och elevernas synpunkter och tankar tas tillvara. Detta fastslås i allmänhet i skollagen (4 kap. 9 §) och i läroplanen för grundskolan. I ”förordning om barns och elevs deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling”

tydliggörs att planerna ska upprättas och följas upp under medverkan av eleverna. (SFS 2006:1083).

4 Resultat av granskningen

4.1 Skolinspektionens enkät avseende trygghet och kränkningar

Skolinspektionen genomför vartannat³ år en skolenkät hos varje skolhuvudman; i skolenkäten tillfrågas elever i årskurs fem och årskurs åtta, pedagogisk personal och vårdnadshavare om bland annat anpassning efter elevens behov, kränkande behandling samt studiero och trygghet. Skolinspektionens senaste enkätundersökning i Arvika kommun genomfördes vårterminen 2022. För denna granskning är elevernas i årskurs 5 och 8 samt pedagogernas syn på inspektionens frågor om trygghet kränkande behandling intressanta.

Av resultatet från enkäten kan utläsas att eleverna i Arvika svarar i paritet med samtliga respondenter i enkätomgången på Skolinspektionens frågor om trygghet. Två procent av eleverna i årskurs fem anger att de ofta känner sig rädda för andra elever i skolan.

Att det finns elever som angett att de ofta känner sig rädda för andra elever i skolan menar intervjuade representanter för elevhälsan bl.a. kan bero på att det finns elever i skolan som på grund av olika diagnoser kan vara utåtagerande och som skolenheterna inte har tillräckligt med resurser att hantera. Bilden delas av intervjuade lärare som menar att det förekommer att riktade resurser, såsom elevassistent eller tillgång till undervisning i mindre undervisningsgrupp, för utåtagerande elever tenderar till att försvinna när eleven blir äldre.

Vad gäller Skolinspektionens frågor om kränkande behandling svarar eleverna i Arvika något mer positivt än genomsnittseleven i enkätomgången. En jämförelse mellan årskurserna visar att högstadieeleverna inte ser lika positivt på de vuxnas agerande vad gäller att förhindra kränkningar. Närmare var fjärde elev i årskurs åtta litar bara "till viss del" eller "inte alls" på att de vuxna i skolan gör tillräckligt om någon elev blir behandlad illa.

³ Skolenkäten genomförs varje år vilket betyder att varje enkätomgång omfattar hälften av rikets huvudmän

Arvika kommun

Granskning av arbetet med trygghet och mot kränkande behandling i skolan

2023-12-11

Enligt intervjuade rektorer har det krävts ett omfattande arbete att säkerställa implementering av nya rutiner och arbetssätt sedan kommunens högstadieskola, Minneberg, invigdes höstterminen 2021, vilket kan ha påverkat elevernas upplevelse av arbetet mot kränkande behandling. Sedan invigningen av skolan har olika insatser genomförts för att säkerställa en trygg skola fri från kränkande behandling; det har bl.a. handlat om fler vuxna på skolan, bemannade studierum och samarbete med PRO⁴ kring pensionerade lärare som stöttar upp i klassrummet främst i årskurs 7.

Skolinspektionens enkät besvaras även av pedagogisk personal. Av enkätens resultat på frågor kring trygghet framgår att den pedagogiska personalens svar i hög grad är positiva och i paritet med enkätomgångens genomsnitt. Sju procent menar dock att de vuxna bara "till viss del" "gör tillräckligt om en elev blir illa behandlad".

Att det finns personal som inte tycker att skolan gör tillräckligt när en elev blir illa behandlad menar intervjuade lärare kan bero på att vissa lärare upplever att de inte har möjlighet att lägga ned den tid de önskar för att hantera befarade kränkningar. Bilden delas av intervjuade rektorer som menar att den pedagogiska personalen har höga förväntningar på sig själva och på skolan i sin helhet när det kommer till arbetet mot kränkande behandling. Det är därför viktigt att betona att arbetet mot kränkande behandling är långsiktigt och i vissa fall i behov av insatser utanför skolans ansvarsområde, menar intervjuade rektorer.

⁴ Pensionärernas riksorganisation

4.2 Antalet anmälningar till huvudman

Från och med att det digitala systemet för anmälan av befarade kränkningar infördes den 1 augusti 2023 till och med den 2 november 2023 har 81 ärenden inrapporterats i systemet. Vi har efterfrågat men inte fått ta del av information om antalet kränkningar från tidigare läsår.

Presidiet för utskottet lärande och stöd bedömer att de får in anmälningar i enlighet med lag. Uppfattningen är att antalet anmälda kränkningar har ökat något under det senaste året, särskilt anmälningar om digitala kränkningar. Skolchef och verksamhetschef menar att skolenheterna genom åren har blivit bättre på att identifiera och anmäla befarade kränkningar. Sedan det digitala systemet infördes är uppfattningen att mörkertalet om befarade kränkningar minskat ytterligare.

Under de senaste åren har kommunen inte erhållit några klagomål från vårdnadshavare beträffande arbetet mot kränkande behandling i grundskolan. Under de senaste två åren har ett ärende gällande trygghet och studiero hanterats av Skolinspektionen och ett ärende gällande kränkande behandling hanterats av Skolinspektionens barn- och elevombud. Skolinspektionen beslutade att avsluta ärendet gällande trygghet och studiero efter att huvudmannen inkommit med yttrande om uppgifterna och vilka åtgärder som eventuellt har vidtagits eller kommer att vidtas. Skolinspektionens barn- och elevombud beslutade att inte pröva ärendet gällande kränkande behandling efter att huvudmannen inkommit med yttrande.

4.3 Organisation, rutiner och uppföljning

I Arvika kommun ansvarar kommunstyrelsen för utbildningsväsendet enligt skollag. Till stöd i arbetet finns utskottet för lärande och stöd som enligt kommunstyrelsens delegationsordning⁵ har det "övergripande ansvaret för åtgärder mot kränkande behandling". Kommunstyrelsen får också stöd i arbetet från kommunförvaltningens verksamhetsdrivande enhet Lärande och stöd som leds av en verksamhetschef tillika skolchef.

I kommunen finns en gemensam mall för "*Årliga planer mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling*". Rektor ansvarar för att det årligen upprättas en plan som utgår från mallen men anpassas efter skolans behov. Planen ska bl.a. innehålla en beskrivning över vilka insatser skolan gör för att skapa en trygg skola med en god arbetsmiljö samt vilket främjande och förebyggande arbete som ska bedrivas under läsåret vad gäller kränkande behandling, trakasserier och diskriminering. Vidare ska planen innehålla rutiner som ska redogöra för hur situationer där kränkningar eller trakasserier har skett ska hanteras. Som stöd i arbete att utforma rutiner finns det i den kommungemensamma mallen exempel på arbetsgång vid situationer när:

- barn/elev kränker barn/elev och
- vuxen kränker barn/elev.

I den kommungemensamma mallen finns också exempel på arbetsgång när barn/elev kränker vuxen, vilket regleras inom ramen för arbetsmiljölagen.

Sedan augusti 2023 finns i kommunen ett gemensamt digitalt system för att anmäla, utreda, åtgärda samt följa upp misstänkta fall av kränkande behandling. Vid tidpunkten för granskningen pågår implementering av systemet fortfarande vid kommunens högstadieskola, Minnebergsskolan. Genom det digitala systemet får huvudman, skolchef och rektor direkt tillgång till inkomna anmälningar.

I intervjuer framkommer att skolenheterna i stort har en motsvarande arbetsgång i enlighet med den som föreslås i den kommungemensamma mallen. Arbetsgången innebär att det är den som uppmärksammar en kränkning som ansvarar för att den

⁵ Senast reviderad: KS 2023-01-03 § 6

Arvika kommun

Granskning av arbetet med trygghet och mot kränkande behandling i skolan

2023-12-11

befarande kränkningen anmäls. Vid behov ska den som uppmärksammar kränkningen också tillse att omedelbara åtgärder vidtas så att kränkningen upphör. Flera av de intervjuade är positiva till det nya digitala systemet och menar att det i flera avseenden underlättar arbetet mot kränkande behandling, särskilt vad gäller processen att anmäla befarade kränkningar som tidigare genomfördes manuellt på en blankett. Även om systemet i sig bedöms vara lätthanterligt finns det på varje skolenhet framtagna lathundar med instruktioner om anmälningsprocessen, menar intervjuade rektorer. Dessa lathundar kommer inför läsåret 2024/2025 inarbetas i skolenheternas rutiner för att samla all information på samma ställe.

Även om intervjuade lärare ställer sig positiva till det nya digitala systemet upplever merparten att det är svårt att bedöma var gränsen för en anmälan går och vilka avvägningar som ska göras. Uppfattningen är att det är enklare att avgöra om en händelse ska anmälas eller inte när det har handlat om situationer där äldre elever varit involverade. Detta då dessa elever har bättre förutsättningar att uttrycka och sätta ord på händelser. Ett par lärare menar dock att även om en anmälan inte alltid görs så hanteras alltid en befarad kränkning. Merparten av de intervjuade rektorerna känner sig trygga med att de får in anmälningar i alla de fall det skett en befarad kränkning. Ett par rektorer delar dock lärarnas bild att det kan vara svårt att bedöma vad som är en kränkning men uppfattar det som att lärarna, trots att de är osäkra, anmäler befarade kränkningar. Intervjuade rektorer känner sig också trygga med att anmälan till huvudman alltid görs i och med införandet av det digitala systemet som översänder inkomna anmälningar automatiskt. Innan införandet av det digitala systemet kunde anmälan till huvudman ske genom olika kontaktvägar såsom telefon eller mejl.

Kommunstyrelsen har delegerat till grundskolechef att besluta om att utreda signaler om kränkande behandling. Rektor är utsedd ersättare. I intervjuer framkommer att det i praktiken varierar vem som genomför utredningen. På flera skolenheter är det den personal som arbetar närmast eleven som genomför utredningen, oftast mentor i samråd med rektor. På andra skolenheter är det kurator och/eller specialpedagog som genomför utredningen. Vid kommunens högstadieskola, Minneberg, återfinns en "elevhälsoorganisation" vid varje årskurs bestående av en specialpedagog och socialpedagog som ansvarar för att genomföra utredningen i samråd med den personal

som anmält kränkningen. Sedan det digitala systemet infördes under augusti 2023 ska utredningen och uppföljningen dokumenteras i systemet. I systemet ska också beslut om eventuella insatser och åtgärder dokumenteras och regelbundet följas upp.

Kommunstyrelsen har delegerat till utskottet för lärande och stöd att följa upp ärenden gällande kränkande behandling. Vid kontroll av kommunstyrelsens protokoll från januari 2022 till och med oktober 2023 kan vi se att styrelsen under sammanträdespunkten "Anmälan av delegeringsbeslut" erhållit regelbunden återrapportering av "beslut att utreda signal om kränkande behandling".

4.3.1 Bedömning

Vår bedömning är att det inom kommunstyrelsens verksamhet finns rutiner som styr arbetet mot kränkande behandling.

Vidare är vår bedömning att det i allt väsentligt är säkerställt att anmälan till rektor respektive huvudman görs då befarade kränkningar har skett.

Den pedagogiska personalen är dock osäkra på vad som ska bedömas som en kränkning vilket kan medföra att anmälningar vid befarade kränkningar inte alltid görs i enlighet med gällande styrdokument, vilket vi bedömer är en brist.

4.4 Personalens kunskap om författningarnas innebörd

Enligt skollagen har huvudmannen ansvar för att personalen ”har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet” och att de ”fullgör de skyldigheter” som åvilar dem enligt skollagens 6 kapitel om åtgärder mot kränkande behandling.

I Arvika kommun är större delen av personalen anställd under kommunförvaltningens verksamhetsdrivande enhet Lärande och stöd. Det gäller dock inte fastighetsskötare och lokalvårdare. Det finns ingen kommunövergripande rutin för att säkerställa att personal som inte är anställd under kommunförvaltningen har kännedom om och agerar i enlighet med gällande lagstiftning om kränkande behandling och diskriminering. I intervju med rektorer framkommer att all personal vid uppstarter av verksamhetsår får ta del av de årliga planerna mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling. Däremot varierar det mellan skolenheterna i vilken omfattning personal som inte är anställd under kommunförvaltningen blir involverade i utbildningsinsatser och det löpande arbetet mot kränkande behandling. På Gateskolan finns vid tidpunkten för granskningen en pedagogisk vaktmästare anställd som inkluderas i utbildningsinsatser i samma omfattning som övrig pedagogisk personal. Det finns däremot ingen motsvarande rutin för att involvera lokalvårdare i utbildningsinsatser. Vid Minnebergsskolan träffar rektor lokalvårdare regelbundet för dialog om skolans arbete mot kränkande behandling och klimatet utanför klassrummet. Uppfattningen bland intervjuade rektorer är dock att det finns ett behov att i större utsträckning involvera icke-pedagogisk personal i arbetet mot kränkande behandling. Bilden delas av intervjuade lärare som menar att arbetet mot kränkande behandling skulle underlättas om all personal som arbetar inom skolan kände till skolenhetens rutiner. Flera av de intervjuade lärarna menar dock att det förekommer att den icke-pedagogiska personalen informerar om händelser och situationer som de misstänker kan handla om kränkande behandling.

För den pedagogiska personalen tas frågan om hur arbetet mot kränkande behandling, trakasserier och diskriminering ska bedrivas upp i samband med uppstart av verksamhetsår och vid arbetsplatsträffar (APT). I förekommande fall sker också utbildningsinsatser under pågående läsår i samband med att det förekommit kränkningar på skolan, enligt intervjuade rektorer. Nyanställd pedagogisk personal som

Arvika kommun

Granskning av arbetet med trygghet och mot kränkande behandling i skolan

2023-12-11

påbörjar sin anställning under pågående läsår får information om arbetet mot kränkande behandling i samband med introduktion vid skolenheten. Det finns vid skolenheterna ingen uttalad funktion dit personal kan vända sig vid frågor. Om personalen har frågor eller är osäker på en befarad kränkning kan personalen vända sig till rektor, elevhälsa eller närmaste kollega.

Intervjuade lärare upplever att den pedagogiska personalen i stort har fått tillräcklig utbildning för att känna till och agera i enlighet med gällande lagstiftning. Flera lärare är dock osäkra på var gränsen för en anmälan av kränkande behandling går och menar att det således förekommer att personalen tolkar händelser på olika sätt.

Det är, enligt intervjuade rektorer, svårt att säkerställa att all personal arbetar fullt ut i enlighet med gällande lagstiftning. Flera av rektoreorna menar däremot att de är trygga med att all personal på skolan agerar om någon elev skulle bli illa behandlad även om händelsen inte anmäls.

4.4.1 Bedömning

Vår bedömning är att huvudmannen delvis säkerställer att personalen känner till, uppdateras på och fullgör de skyldigheter som lagen föreskriver.

Vi bedömer att huvudmannen genom rektor verkar för att den pedagogiska personalen har insikter om och fullgör sina skyldigheter vad gäller arbetet mot kränkande behandling. Vi ser emellertid att det kan finnas kränkningar i verksamheten som uppmärksammas men som inte leder till en anmälan.

Vi konstaterar också att det saknas rutiner för hur all personal som arbetar inom grundskolan ska informeras om och hållas uppdaterade på sina skyldigheter enligt skollag och diskrimineringslag. Detta ansvar åvilar huvudmannen enligt skollagens 8 kapitel § 5.

4.5 Främjande och förebyggande arbete

Enligt 6 kap. 8 § skollagen ska varje skolenhet årligen upprätta en plan mot kränkande behandling. Arbetet mot kränkande behandling ska bedrivas systematiskt och fortlöpande. Som framgår av avsnitt 4.3 bygger planerna i Arvika kommun på en gemensam mall som ska anpassas utifrån skolans behov.

De årliga planerna mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling är, enligt flera av de intervjuade, ett levande dokument. Den pedagogiska personalen och elevhälsoteamen vid skolenheterna är i varierande omfattning involverade i framtagandet och utvärdering av planerna. Elever involveras genom elevråd, besvarande av olika enkäter samt genom trygghetsvandringar i skolans lokaler.

I planerna finns, förutom rutiner för arbetet mot kränkande behandling, bl.a. en utvärdering av plan för föregående år, en nulägesanalys och mål samt främjande och förebyggande åtgärder som planeras för läsåret. De främjande och förebyggande åtgärderna presenteras dels ur ett övergripande perspektiv på skol-, grupp- och individnivå, dels uppdelat utifrån de olika områdena kränkande behandling, trakasserier och sexuella trakasserier samt utifrån de olika diskrimineringsgrunderna.

Nedan följer ett urval av främjande och förebyggande åtgärder som skolenheterna avser arbeta med inom ramen för området kränkande behandling, så som de redovisas i planerna:

- Diskussioner med eleverna förs om de sociala mediernas betydelse vad gäller risk för kränkningar, d v s vilket ansvar var och en har för det som skrivs och vilka bilder som publiceras.
- Ett förebyggande arbete med språkbruket sker i klasserna. Angripa språkbruket utifrån vad som upplevs som kränkningar. Diskutera och synliggöra jargonger elever emellan. Personalen ingriper omedelbart om en elev visar tråkig jargong eller attityd.
- En kontinuerlig dialog förs med eleverna för att tydliggöra vad som är viktigt på rasterna och lektionerna för att alla ska trivas.
- I undervisningen ta upp lämpligt och olämpligt beteende på nätet

Arvika kommun

Granskning av arbetet med trygghet och mot kränkande behandling i skolan

2023-12-11

Intervjuat presidium för utskottet lärande och stöd menar att beslut om vilka insatser av främjande och förebyggande karaktär som respektive skolenhet har behov av fattas bäst av skolenheterna själva. Huvudmannen, d v s kommunstyrelsen, och utskottet för lärande och stöd följer däremot upp att respektive skolenhet har en uppdaterad och aktuell plan. Detta sker genom muntlig information, enligt skolchef och verksamhetschef för grundskola.

Vidare framkommer i intervjuer att utskottet har föreslagit en riktad insats som delvis ska vara kopplad till arbetet mot kränkande behandling. Förslaget innebär en utökad budget för Minnebergsskolan i syfte att bl.a. stärka organisationen kring arbetet mot kränkande behandling genom att möjliggöra rekrytering av ytterligare stödresurser på enheten. Av utskottet för lärande och stöds protokoll från 15 november 2023⁶ framgår att utskottet föreslår kommunstyrelsen att besluta om en förstärkning av budget motsvarande 14,75 mnkr, bl.a. för att stärka organisationen på högstadiet. Enligt grundskolechef avser 4 mnkr av utskottets förslag förstärkt budget på Minnebergsskolan. Ordförande i utskottet för lärande och stöd är emellertid osäker på om de utökade resurserna kommer att leda till ökad personaltäthet då Minnebergsskolan, vid tidpunkten för granskningen, har överskridit gällande budget.

Intervjuade rektorer menar att elevhälsan utgör grunden i det främjande och förebyggande arbetet mot kränkande behandling och i arbetet med att säkerställa en trygg skolmiljö. Arbetet bedöms vara levande med inslag av återkommande insatser såsom årliga enkäter och dialoger. Det gäller exempelvis årliga dialoger mellan pedagogisk personal och elevhälsa för att identifiera och kartlägga behov.

I Arvika kommun är elevhälsan både centralt och lokalt organiserad. Den centrala elevhälsan består av kurator, skolpsykolog och skolläkare men arbetar på uppdrag av rektor. Lokalt, direkt underställd rektor, återfinns professionerna skolsköterska och specialpedagog. Professionerna på central och lokal nivå ska arbeta tillsammans i elevhälsoteam (EHT) på skolenheterna. Intervjuade representanter för elevhälsan menar att de i huvudsak arbetar främjande och förebyggande för att motverka kränkande behandling och säkerställa en trygg skolmiljö men att det även förekommer

⁶ KS 2023-11-15 § 74

en del åtgärdande arbete. Ett par representanter från elevhälsan menar att ju äldre elevunderlaget på skolenheten är desto svårare är det att arbeta främst främjande och förebyggande. Uppfattningen är att det inte finns samma möjligheter att styra äldre elever genom generella riktade insatser av främjande och förebyggande karaktär utan att de i flera fall krävs individuella riktade insatser av åtgärdande karaktär.

I övrigt är kränkande behandling och trygg skolmiljö en stående punkt vid EHT där diskussioner förs på individ-, grupp- och skolnivå. Under det senaste året har kommunens skolpsykologer arbetat med en kommunövergripande insats av främjande och förebyggande karaktär som har handlat om att stärka den pedagogiska personalens relationer till eleverna för att skapa trygghet. Insatsen har genomförts genom olika utbildningsinsatser över tid med grupparbeten.

4.5.1 Bedömning

Vår bedömning är att det i allt väsentligt bedrivs ett främjande och förebyggande arbete för att motverka kränkande behandling och säkerställa en trygg skolmiljö.

Vi ser positivt på att huvudmannen följer upp och säkerställer att skolenheterna har uppdaterade och aktuella planer mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling. Huvudmannen följer däremot inte upp och analyserar anmälda kränkningar på en övergripande nivå; vilket vi bedömer är en brist. Se avsnitt 4.6. Huruvida de ökade resurserna kommer leda till ökad persontäthet uttalar vi inte oss om, särskilt med tanke på det senaste årets kostnadsökningar.

4.6 Systematiskt kvalitetsarbete

Enligt 4 kap. 3 § skollagen ska huvudmannen systematiskt och kontinuerligt planera och följa upp utbildningen, analysera resultaten och i förekommande fall vidta åtgärder. Inriktningen på kvalitetsarbetet "ska vara de mål som finns för utbildningen", till exempel att elever ska tillförsäkras trygghet och att kränkande behandling inte får förekomma.

Kommunstyrelsen erhåller årligen en kvalitetsuppföljning innehållandes en uppföljning av skolverksamheterna. Vi har tagit del av kvalitetsuppföljningen för läsåret 2022/2023 och noterar att styrelsen inom ramen för målet "Öka elevernas trygghet i skolans miljöer" har följt upp elevernas upplevda trygghet i skolan genom resultat från den årliga elevenkäten och Skolinspektionens skolenkät (se avsnitt 4.1). Av analysen framgår bl.a. att rektorerna bedömer att värdegrundsarbetet på skolorna är bra men något som de ständigt behöver arbeta vidare med. Vidare framgår att tydliga strukturer är en del av det pågående förbättringsarbetet och att ett exempel är att trygghetsfrågor tas upp regelbundet på arbetslagsträffar.

Vi kan av kvalitetsrapporten i övrigt inte se att kommunstyrelsen följt upp antalet anmälda kränkningar på en övergripande nivå. I intervjuer framkommer att varken huvudmannen eller utskottet för lärande och stöd erhåller någon uppföljning av kränkingsanmälningarna på en övergripande nivå. Enligt presidiet för lärande och stöd har en sådan sammanställning inte varit möjlig att ta fram till följd av att skolenheterna fram till augusti 2023 saknade ett digitalt system för anmälan. Det nya digitala systemet kommer underlätta arbetet att sammanställa anmälda kränkningar och göra det enklare att utläsa skillnader mellan skolenheterna. Vi noterar dock att det av analysen i kvalitetsrapporten bl.a. framgår att *"kränkningar förekommer trots det förebyggande arbetet, vilket innebär att skolan behöver bli ännu bättre i det förebyggande och främjande arbetet tillsammans med eleverna"*.

Huvudmannen, d v s kommunstyrelsen, begär utöver kvalitetsuppföljningen och den löpande återrapporteringen av delegationsärenden ingen särskild uppföljning av arbetet inom området för kränkande behandling och trygghet. Utskottet för lärande och stöd erhåller däremot en gång varje kvartal en fördjupad uppföljning av anmälda

kränkningar. Enligt skolchef och verksamhetschef för grundskola erhåller utskottet information om antalet kränkningar, en beskrivning av respektive kränkning, vilka åtgärder som har vidtagits och hur kränkningen har följts upp. Utskottet ger också möjlighet att ställa följdfrågor efter att varje enskilt kränkningsärende har redovisats. Enligt intervjuat presidium för utskottet för lärande och stöd får utskottet även information om hur elev och vårdnadshavare upplever att kränkningen har hanterats.

Enligt skolchef och verksamhetschef för grundskola har kommunen inlett ett samarbete tillsammans med Skolverket och SPSM⁷ gällande utveckling av det systematiska kvalitetsarbetet. Samarbetet innebär bl.a. att kommunen kommer kunna efterfråga feedback om innehåll och struktur i de årliga kvalitetsuppföljningarna.

4.6.1 Bedömning

Vår bedömning är att huvudmannen delvis bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete inom området kränkande behandling och trygghet.

Vi konstaterar att huvudmannen inte följer upp och analyserar kränkingsanmälningarna på en övergripande nivå, vilket vi bedömer är en brist. Då huvudmannen inte inhämtar fördjupad information vad gäller kränkande behandling bedömer vi att kommunstyrelsen i denna del inte uppfyller lagstiftarens krav på systematiskt kvalitetsarbete. Uppföljningen kan exempelvis handla om antalet kränkningar per skolenhet, inblandade, typ av kränkning, var och när kränkningen ägde rum och så vidare. Om kommunstyrelsen utvecklar analysen av kränkingsanmälningarna skulle styrelsen också få ett viktigt underlag för eventuella beslut om åtgärder av främjande och förebyggande karaktär.

Vi konstaterar emellertid att utskottet för lärande och stöd erhåller kontinuerlig fördjupad uppföljning, vilket vi ser positivt på.

⁷ Specialpedagogiska skolmyndigheten

5 Samlad bedömning och rekommendationer

Syftet med granskningen har varit att bedöma om kommunstyrelsen bedriver ett ändamålsenligt⁸ arbete för att motverka kränkande behandling och för att säkerställa en miljö som präglas av trygghet.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att kommunstyrelsen i allt väsentligt bedriver ett ändamålsenligt arbete för att motverka kränkande behandling och för att säkerställa en miljö som präglas av trygghet.

Bedömningen bygger vi på att det finns rutiner som styr arbetet mot kränkande behandling och att anmälan till rektor respektive huvudman i huvudsak görs då befarade kränkningar har skett. Vi bedömer också att et i allt väsentligt bedrivs ett främjande och förebyggande arbete för att motverka kränkande behandling och säkerställa en trygg skolmiljö.

Det är emellertid en brist att det saknas rutiner för hur all personal som arbetar inom grundskolan ska informeras om och hållas uppdaterade på sina skyldigheter enligt skollag och diskrimineringslag. Det är inte heller tillfredsställande att huvudmannen inte följer upp och analyserar kränkingsanmälningarna på en övergripande nivå. Om kommunstyrelsen utvecklar analysen av kränkingsanmälningarna skulle styrelsen också få ett viktigt underlag för eventuella beslut om åtgärder av främjande och förebyggande karaktär.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi kommunstyrelsen att:

- säkerställa att anmälan till rektor respektive huvudman alltid görs när en elev anser sig ha blivit kränkt (6 kap. 10 § Skoll).
- tillse att all personal, d v s även icke pedagogisk personal såsom fastighetsskötare, vaktmästare och lokalvårdare, inom grundskolan "har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet" och att de "fullgör de skyldigheter" som åvilar dem enligt lag. (2 kap. 34 § 2 st. och 6 kap.

⁸ Med ändamålsenligt menas att nämnden bedriver sin verksamhet i enlighet med de lagar, föreskrifter och regler som gäller för verksamheten samt i enlighet med kommunfullmäktiges mål och riktlinjer. De lagar, specifika lagrum och andra styrdokument som avses i denna granskning har redovisats ovan rubriken revisionskriterier.

Arvika kommun

Granskning av arbetet med trygghet och mot kränkande behandling i skolan

2023-12-11

§ 5 SkoLL). Det kan exempelvis säkerställas genom regelbunden utbildning och diskussioner vid arbetsplatsträffar.

- utveckla kvalitetsarbetet på huvudmannanivå vad gäller aggregerad uppföljning av kränkande behandling, trakasserier och diskriminering (4 kap 5-6 §§ SkoLL och 3 kap. 20 § DiskrLL). Detta för att t. ex. skapa underlag för eventuella beslut om åtgärder av främjande och förebyggande karaktär.

Datum som ovan

KPMG AB

Joakim Nertyk

Certifierad kommunal yrkesrevisor

Klara Engström

Verksamhetsrevisor

Detta dokument har upprättats enbart för i dokumentet angiven uppdragsgivare och är baserat på det särskilda uppdrag som är avtalat mellan KPMG AB och uppdragsgivaren. KPMG AB tar inte ansvar för om andra än uppdragsgivaren använder dokumentet och informationen i dokumentet. Informationen i dokumentet kan bara garanteras vara aktuell vid tidpunkten för publicerandet av detta dokument. Huruvida detta dokument ska anses vara allmän handling hos mottagaren regleras i offentlighets- och sekretesslagen samt i tryckfrihetsförordningen.